

LLEVANT

o. D. Lorenzo Lliteras Pvre.

Seminario

PAL.

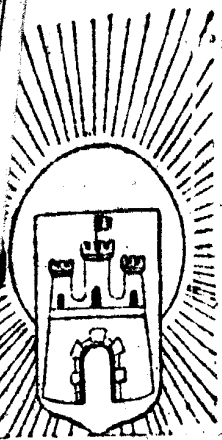
Any IV—Nú.n. 92

PREUS

Artá Un trimestre	0'75
A fora id.	1'00
Al Extranjer id.	1'50

Número solt
15 cts.

LLEVANT

QUINZENARI CATÓLIC MALLORQUI

Artá 31 de Maig de 1920

PER DEU I PER MALLORCA

Redacció i Administració
Quatre Cantóns, 3

EL RETORN

La revolució de Portugal que esclatá amb el trágic regicidi i el canvi de régim polític amb la instauració de la República, havia anat acompanyada, com sol succeir en totes les revolucions, d'una diabòlica opció contra l'Església i una cruel persecució contra el clero i les ordes religioses.

Mes ara, passada aquella tempesta, va creixent cada dia la rectificació d'aquella conducta anticatólica, retornant als seus llocs els sacerdots i religiosos, i fins i tot la mateixa República ha restablert les antigues relacions diplomàtiques, i oficialment amb la Santa Seu.

I el Papa Benet XV ha enviat al Patriarca de Lisboa una carta dirigida a tot l'episcopat portugués, carta que justament és anomenada *celeberrima* per la gran sensació que ha produït no solament a Portugal, sinó que també en altres llocs i en la qual hi confirma la doctrina de l'Església massa voltes oblidada, de que la Religió está per damunt de tots els partits, interessos polítics i per tant cap d'aqueixos partits pot pretenir ser el representant exclusivament del Catolicisme. Atenent en aquests principis i a que a la Religió li són indiferents totes les formes de govern polític, el Sant Pare recomana als catòlics portuguesos que per al major i millor servei de la Reli-

gió acceptin, acatin i «obeeixin de bona voluntat el poder civil tal com está actualment constituït» és a dir, la República.

Com a resultat de tot aixó, els catòlics s'han apressats i encara s'afanyen a intervenir en el govern de la República, per tal de cristianitzar-la completament.

Finalment s'ha constituït allà mateix una gran organització amb el nom de «Centre Catòlic portugués» que vetllará per la conservació i difusió del Catolicisme, per tota aquella nació germana, amb la nota simpática de que els seus nuclis d'acció seran constituïts en la casa rectoral de totes les parròquies, puix que la parròquia és la nostra llar pairal de la vida de l'esperit.

Dinamarca, que com altres nacions del nord hav'au estat arreballades del si de l'Església Catòlica pel cisma protestant, ara retorna ràpidament cap a la llar pairal del Vaticà.

Gràcies a l'Esperit d'Apostolat d'alguns grans patricis d'aquella nació com Gruntvig, i més encara a l'il·lustre convertit Joan Joergensen, entre els homos més eminentis d'aquell país, temps ha que s'hi va accentuant una tendència de conversió al Catolicisme i és per aixó que el Govern d'aquella nació, influït ja per aqueixa poderosa corrent, ha canviat l'antiga actitud d'intolerància i fins i tot de persecució que els governs anteriors havien mantenguda durant varis sigles.

Ara al menos, els catòlics disfruten ja d'una plena tolerància i llibertat d'acció i fins en molts de casos han obtingut una justa protecció del Govern, com per exemple, obtenint espléndides subvencions per a les escoles catòliques, que per altra part, són les més ben muntades del país.

Així mateix es nota aquest millorament, en quant a les cerimònies públiques del culte catòlic; abans era prohibida qualsevol manifestació pública del Catolicisme, i ara en canvi, s'han celebrades ja algunes manifestacions de caràcter religiós i fins algunes processons que han resultat lluidíssimes i han obtingut no sols la tolerància, sinó que fins el respecte de tothom i l'ajuda de les autoritats.

Donem gràcies a Déu, per el retorn de tants de fills pròdigs a la nostra comú llar pairal i preguem perquè s'augment i es completi la conversió de tantes ànimes que encara están a fora del remat del nostre diví Pastor.

I és més notable el progrés del Catolicisme en aquelles terres per quant Deu Nostre Senyor hi fa més visible la influencia suprema de la seva divina gràcia; puix que faltat com está aquell país de sacerdots catòlics, resulta que no és l'Església qui va a conquerir-los, sinó que són ells mateixos qui amb prou penes i fatigues van a cercar a l'Església.

BON SENY,

Plana literaria

En Mateu Obrador

Un altre dels escriptors de la renaixença de les lletres mallorquines, fou en Mateu Obrador Benaïm. Nasqué a la Ciutat de Felanitx l'any 1853 però visqué casi sempre a Palma.

No se pot citar a Ramon Lull que no se recordi a n'Obrador que dedicà bona part de sa vida a la recerca i publicació de les Obres d'aquell. Comensà per publicar un Catàleg dels Còdics lulians de la Biblioteca de Sant Marc a Venècia l'any 1899. Formà part l'any següent de la Comissió Editora de Textes lulians de Palma i continuador de l'obra de D. Jeroni Rosselló, publicà alguns volums de les obres del Immortal filòsof, prologant-les i omplint-les de notes bibliogràfiques.

Passà pensional per l'Institut d'Estudis Catalans a Munich i a Milà, copiant el famós Blanquerna i recullint gran multitud de dades i notes que feia contes publicar però el sorprenqué la mort a Palma el dia 27 de Maig de 1909.

Deixà publicades además d'una partida d'obres lulianes Doctrines sociològiques de Mestre Ramon Lull i Arqueologia literaria, com també una traducció arromançada dels Devers de l'Home d'en Silvio Pellico.

Sa producció en vers no fou molt abundosa, però entre els poetes d'aquell temps era notable.

Com a mostra donam als nostres lectors un fragment de La Roqueta, una de les principals poesies que publicà. Es una bella i completa descripció de Mallorca vista de dalt el Puig Major. L'espai nos priva dar-la completa per això publicam estrofes cullides d'aquí i d'allà.

Anem, companys, ja es hora:
Dexem la terra plana,
les pampoloses vinyes,
les valls i'ls sementers;
si al cim de la montanya
hem de pujar, feis via:
l'estel d'auba s'apaga...
Abans que trenc el dia,
muntem aquests costers.

Bella hora! el fresch oratge
no s'es despert encara
per desxondir les fulles
dels oms i pinatells;
poc a poquet la lluna
s'es posta esblanqueida,
y el rosinyol li canta
xalesta despedida
de dins dels tamarells.

Amunt! el rost es aspre,
estreta la dressera;
ja arribam a les timbes
que vest de neu l'hiver
si revolant llenegan;

la seca pedruscada,
de forta mata-seuya
agalau la tanvada
o ls verducs d'alavern.

Enrera ja romanen
les velles oliveres,
per los penyals arreen
los pins i ls arbossers;
Veis allà baix les cases
que hi tornan de petites,
i d'aquí dalt s'esborren
los caminois i fites
i ls puigs tornan planers

De romani i espigol
brufats de fresca roada,
aromes sanitosos
escampa l'orajol:
¡Amunt, companys, depressa!
El capdemunt s'acosta:
la que a pujar mos queda
es la darrera costa...
Mirau: ja surt el sol.

¡Envant per les escletxos
de cantelludes penyes!
El cor aviat batega,
degota la suor...
Millor! més saborosa
serà la reposada:
¡Companys, l'altura es nostra!
Ja hem feta l'arribada
al cim del Puig major.

¡Quin alenar més ample!
¡Oh estada delitosa
demunt d'aquesta altura,
sens penes ni perills!
Aquí la amada terra
tota sensera's mostra,
la patria benvolguda,
la dels avis, la nostra,
la que ho será dels fills.

Los ulls de tant qu'es bella,
no's cañsen de mirar-la;
com més l'han cogeguda
més ella's fa estimar;
i mirant-la, reviuen
dels fills en la memoria
de l'antigor los dies,
los bons recorts de gloria
que'l temps no ha d'esborrar.

Aquella mar blavenca
que tota la enrevolta,
com si n'estás gelosa,
les naus veia venir
de tantes gents i pobles
que, per tant rica i bella,
lluítaren i volguerén
ensenyorir-se d'ella
per viure-hi i morir.

Les veis tantes de viles,
d'en temps primér fundades,
unes dins la montanya,
...los altres en el pla,

amb llogarets alegres,
i campanars altívols,
i blancs molins qui roden,
i comellars ombrívols,
arreu, ensá i enllá?

Tantes com son, la vista
no arriba a destriarles:
per dins sos termes corren
torrents i regarons,
per tot arbre i vinyes
verdetjan dins ses tanques,
i antics rafals s'axequen
i alqueries blanques
p'els pujo's i turons.

La bona gent pagesa
s'afanya i s'atrafega
conrant les sorts i rotes,
banyant-les de suor:
es gent de saba forta,
honrada i donadora,
tement de Deu, creguda,
i bona guardadora
d'usances de l'avior.

Quant de l'estiu s'en venen
los calitjosos dies,
per tot arreu safalega
los segadors co rats;
riuen les cullidorcs
amb les figueraleras,
i els bateadors cantussen
tots sols damunt les eres,
pel sol mitx acubats.

Tos pobles agermana
am les ferrenques vies,
amb fills que lluny trameten
los mots, lleugers just llams,
alsa fumoses fábricas
que del treball son honra,
i amb máquines feineres
atrafegada contra
los teus vergers i camps.

¡Oh benaurada terra,
de Deu afavorida,
tostemps multiplicada
amb lo treball dels fills,
més bella que cap altra,
més dolça que la bresca
p'els qui de cor t'estimen...
¡Que Deu te beneisca
i t'guardi de perills!

Conserva't sempre digna
de ta passada historia,
amb noble orgull retreu-la;
no'n taques ni un sol full;
recorda qu'ets la mare
de tants patricis dignes,
en noblia i saviesa
i santetat insignes,
la patria del gran Lull.

Aquest periódic está subjecte a
censura eclesiástica.

Folklore Balear

TÓPIQUES

SOLLER

De la bella ciutat asseguda a l'ombra del perfumat taronger també en tenim recollits alguns elements folklòrics.

Vet-los aquí:

Bona vista es Solle p'es qui no l'ha vista mai.

Aquesta dita que sembla d'elogi (que te ben merescut) se sol dir quant un s'admira d'una cosa qui no val la pena.

També l i canten aqueixes invectives:

Si anau a Solle (1) voreu una gent molt bobiana tres pics per una milana tregueren la Vera-Creu.

(Artá.)

A Solle (2) per tocá l'orga poseu dos pores dins un sac un fa nyic i s'altre nyac i s'avenen com un rollotje.

(Artá.)

A Solle que'es vila gran tot son capellans i canonges i si no fos pe ses taronges es moririen de fam

id.

Jo vuldría que ploqués i fes aigo de bambolla que s'en endugués tot Solle taronges i tarongés:

id.

A Solle son butzerruts i a Artá son artillés
a San Llorens granotés
i a Son Servera aguts.

(S. Servera.)

Solle no és molt endius si hi volen vení, estimada, allà estareu regalada de taronges i poners.

(Artá.)

(1) També se diu Porreras.

(2) Se diu de casi tots els pobles de Mallorca.

SINEU

D'aquesta hermosa vila en tenim arplegats els sigüents:

Quant un retreu els defectes dels demás li solen dir:

A Sineu voven es gep dets
(altres
i no voven es seu.

(Artá.)

Quant a un li sap greu haver feta una cosa però que no te ja remei, diu:

Ja está fet Sineu amb so campaná es mig.

Vataqui aqueixes cansonetes que també se refereixen a Sineu:

Marieta, Marieta
Marieta de Sineu
tant si plou com si fa neu
ets de jeure en camieta.

(Artá.)

Plassa real de Sineu
quants de pics t'he atravessada
anant a ca s'estimada
carinyo de lo cor meu.

(Artá.)

A Sineu no'm casaría
a Sineu no'm vui casá
saps qui noves t'en pot dá
na Pipa qu'está a María
qu'es seu homo cada día
ni'n dona per beraná
per sopá i per diná.
tres vegades cada día.

(Artá.)

Més cansons des tondre

Al aplec de cansons d'es tondre que posarem en el n.º anterior hei volen afegir aquestes altres que publicá Mossen A. M. Alcover en son Bolletí del Diccioniari en l'any 1913:

Peraires, alsau es cap
feis feina de bona gana
si anau a ca na Grisana

ehi ha cent quintars de llana
tayada de l'any passat.

S'auveya anava carn fuita
i jo d'ella enamorat
si En Juan de s'Heretat
me'n haguera demanat
sis lliures, la me'n gués duita.

Dalt ses sales de Morell
varen tondre Na Juana
i li tayaren sa llana
nan ran vore vore peñ.

Jo vaig aná a So'n Lladó
a tondre sa Mascarella
lu vaig tondre de filera
de gra d'ordi i mirayó.

Des cap m'en vaig a nes colt
que son ses llanes més fluixes
i cap avall pe ses cuixes
i en havé acabat li amoll.

Tonedós toneu ran ran,
que's paraire no se queix
perque diu que estima més
sa de més prop de sa carn.

Amb estidores de fust
tonem a davés marina
i es peraire que renyina
atlots, aixó no's'lo just.

Aquest tres darrers estan en la mateixa revista aportades per Mossen Antoni Pont, Director de la Capella de Manacor, el qual hei posa també les tonades de Felanitx, Marratxi i Manacor, totes les quals son diferents de la d'Artá que tenim recollida i totestles quals si Deu ho vol un día donarem a llum si les circumstancies mos ho permeten.

Ramón

QUI VOL COMPRAR BUNYOLS CALENTS

A LES 8 DEL MATI

Carrer S. Carlos 38

BARCELONETA.

Del Passat i del Present

PESTE LLEVANTINA

De com vengué a Artá

(Acaba)

De tal comunicació se desprén la misèria que comensaven a sentir el Ser-verins, però tenguent en conta l'escassa producció de la nostra vila en aquell temps i més encara, les tres anyades dolentes que s'havien estravengudes, es de creure que'l nostre Ajuntament contestaria an aquell exposant-li el malestar i la penuria que en el nostre poble també se sentia.

Allavors era impossible acudir a cap altre poble en demanda d'auxili pecuniari de moment perquè l'esgarrifansa s'havia apoderat de tots els demés i tot-hom defugia tota comunicació amb els pobles levantins i a Palma estava la Junta Superior de Sanitat ocupada en la pronta formació del Cordó Sanitari que havia d'impedir la propagació de la malaltia a altres poblacions i al mateix temps per fer amb més ordre tots els treballs precisos per esvaïr la funesta epidemia.

Del Cordó sanitari en tractarem en capítol especial però abans convé dir colca cosa sobre la malaltia de que nos ocupam.

Simptomes i remeis de la peste

Explicada ja la manera com comensá la pesta dins el poble de Son Servera i com se propagá a n'el d'Artá, i les primeres providències per capturar la malaltia, convé parlar de lo que era en si la malaltia de la peste, dels simptomes, sa naturalesa, contagi, remeis etc. etc. Per més bona rahó donar-ne, traduiré aquí la descripció que d'ella en fa el Dr. D. Jaume Escalas, en un discurs que pronunciá en l'Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Ciutat l'any 1880 que diu així:

SIMPTOMES. - «Molt sovint la peste se declarava cop en sec. Moltes vegades els que estant bons i sans havien tenguut comunicació amb els malalts se sentien a tacats, uns a les vintiquatre hores, altres al cap de dos, quatre i més dies fins a vuit, i altres, que eren molt pocs, els agafava després de catorze i fins a vint dies, però no n'hi va haver cap que passés d'aquest terme.

«Generalment, antes de haver-hi simptomes de tal malaltia, sentien desgana, oi, vòmits alimenticis, mal de cor, llengua blanca, postracció, torns de cap, feso i la abatuda, somnolència i dolors en les juntes dels ossos i principalment entre les cuixes i la cintura, en els buits i en les regions que tenen ganglis linfàtics. Moltes persones sentiren aquests

dolors, i quant la forta o intensidat d'aquests no senyalava un atac pròxim, al manco indicava la major o menor predisposició de cada persona. Aquest estat durava un o dos dies i se demostrava amb més o manco intensidat segons les circumstancies.

«A n'els simtomes prodromics seguien casi sempre calfreds i mal de cap molt fort que s'estenia fins a n'els náus de s'espina; el cap estava clar, els ulls lluents amb venes sanguinolentes i de vegades estrabismats; s'observava la cara encesa i abatuda, que semblava presa per l'espant i el terror: a l'oi, moltes vegades seguien vòmits de materies verdoses, negres o sanguinoses, una set abrasadora, llengua seca, rasposa i cuberta d'una capa blanca; a la estrenyeda del ventre seguien cambres de la mateixa classe dels vòmits: l'orina era sanguinosa; el pols a voltes atropellat, i altres pausat, molt fruí e irregular: sortien llegudisses o tumors de grossaria diferent entre cuixa i cintura i a devall xella.

«An aquest estat, que solia durar de un fins a tres dies, seguia una marcada debilitat en tots els membres, prelude d'una pèrdua progressiva de forces i d'un extraordinari abatiment d'esperit; set insaciabl, calor penosa a l'interior i sa respiració atropellada i fatigosa. La fesomia s'anava descomponent els torns de cap i desmais se repetien a cada instant; a uns se presentava un deliri furios amb convulsions o altres entabanaments. La llengua se cubria d'una capa negreca, com també la mucosa de la boca, les dents i ginyives. Els bubons eren desde la grossaria d'una metla fins a la d'un ou de gallina, la pell que los tapava a voltes era d'un color roig o morat i altres sois no s'alterava.

«Aquests bonys feien sentir unes dolors molt fortes i creixien rapidament; alguns maduraven prest esclatant-se i sortint d'ells quant les xapaven una materia agri-serosa, altres desapareixien i n'hi havia que se quedaven estacionats prenguent una duresa empedreïda. Sortien paròtides, que seguien el mateix curs que els bubons, i adament la pell amoratada hi apareixien carbuncles cangrenosos tant a n'el tronc del cos, com en les extremitats. Les petequies, les hemorragies passives, la diarrea i la cangrena completaven aquest cuadro desconsolador morint es malalts en el punt més alt de l'ataxia o la adinamia.

«El tifus butonari no sempre se presentava amb tots aquests simtomes; de vegades solament se veien simples exantemes que alsaven lleugerament la pell i tornaven negres. Hi hagué vegades en que sense més senyals que una sumia fluixedat i un gran abatiment el malalt moria repentinament. A voltes

també, sense cap ferida determinada, els desgraciats pacients se presentaven amb calfreds seguits de febre que se repetien durant un parell de dies com a tercianes i morien en el segon o tercer dia.

«Després que feia un quants dies que se sentien atacats els malalts feien una pudor insuportable, que se comunicava a totes les coses que ells havien usades fins i tot a l'habitació i mobles, i no s'esveïa fins que s'havien fumigats o rentats amb aigua calenta»

Aixó diu el Doctor Escalas referent a la manera com quedaven atacades de pesta les persones que en aquell any tengueren lo sufrir-la. Per lo que's compren lo repugnant que's feia l'assistència dels malalts i realment la caritat heròica des que venent tal repugnancia se prestaven generosos al servici dels apestats.

Regularment els qui morien era en el tercer o quart dia, encara que hi hagué malalts que sols duraven dotze o 24 hores, sense cap precedis en senyals de tan pròxim i. Duraven més les persones magres i molt velles que les grasses i de temp sanguinós.

En molts dels que curaren la convalescència va esser llarga i penosa i moltes vegades les repetien ls atacs.

Aqueixa malaltia feu t'rib e per tots concptes i com diu el Dr. D. Juan Lliteras en sos «Breves apuntes sobre las enfermedades que se manifestaron en Son Servera a principios de Mayo de 1820» en la historia de la peste no s'en trobará una altre ni més contagiosa, ni més funesta, ni més ràpida e la propagació, ni més violenta en sos efectes.

Casi tots els malalts s'en morien; tant so's els atacats en forma benigne podria venir se l'esperansa de que'n curarien. Però generalment els qui comensaven a tenir cangrena, desmais, suma postració, refredament de cos, descolor en la cara, convulsions i orina sanguinosa morien certa i prontament.

La gran majoria dels metges mallorquins cregueren que la malaltia venia d'un enverenament miasmàtic que descomponia els suc's del organisme; i en quant en el contagi s'observá que dins les barraques i llazarets la peste no atacava tant ni se presentava a t' tanta gravetat com entre els qui habitaven en l'interior dels pobles.

En quant an el tractament i remeis que donaven els metges als atacats, traduin aquí lo que també'n diu el Dr. Escalas en el Discurs ja citat.

Andreu Ferrer.

Acabari.

Socials i Agrícoles

El cuc dels melicotons

D'uns anys an aquesta banda alguns dels nostres fruitals han produïda la fruita dolenta. S'ha perduda més de la mitat de la cullita gracies a una malaltia de la pasta que se presentava en forma de cops o reblaniments interiors dins els quals si veien moure uns cuquets blancs, que sens dupte eren el productors del mal que ocasionava adés més la caiguda de la fruita.

L'arrendatari de l'Hort des Brill alarmat per l'increment que prenía a aquesta malaltia en els melicotoners i els taronjers conseguí, a la fi, atenuar el mal en els primers, es dir, més que el mal, les pèdues que li ocasionava el no poder aprofitar la fruita; per aixó la cullita verdosa, en qual cas no estant el desenrollo del animal tan avensat com en la maduració, trobava la pasta forta i no pot créixer.

La causa d'aquesta malaltia es una petita mosca anomenada, mosca del Mediterrani i per la gent de ciencia *Ceratitis capitata*, Wiedeman.

Conseguint-se avuy el desenrollo complet d'aquest dípter s'han estudiat els medis per combatre-lo essent el més interessant i de millors resultats els que la mateixa naturalesa posa en funció, els inímics naturals que trobam dins els mateixos insectes.

Aquesta mosca qui está escampada per tot el món, te uns quatre o cinc milim. de llargada amb les ales i el cos tot picat de taques negres. En el mes de Mars es quant comencen elles la seua activitat i la femella una vegada fecundada i a punt de pondre el ous, forada amb l'*oviscapte*, (una especie de punxó que per tal finalitat tenen a l'extrem de l'abdómen) la cuberta del fruit, depositant en aquell forat de 6 a 2 ouets. Segons la temperatura del ambient als 2 o 5 dies reix una petita larva (cuquet) que acaba el seu creixement a's 9 o 15 dies. El fruit atacat cau enterra i el cuquet surt i s'afica uns dos cm. dins ella per passar la fase de ninfa (dins un estoig de la qual, sufer a la transformació deira als 10 o 30 dies, en surt l'insecte perfect, la mosca. Si el fruit no cau pot transformar-se dins ell mateix.

Aquesta evolució se calcula que se repeteix 5 o 6 vegades durant l'estiu, per lo qual, essent tant gran la seua multiplicació no es estrany que fassi la destrossa que se presenta a moltes bandes.

Per destruir-la o minvar els seus efectes, se recomana lo que per la práctica va emplear l'hortolá de Ca's Brill; el posar dins els horts i en pots de l'auna penjats dels arbres, melasses amb solucions d'arseniat de sosa que les mata en tastarlo; recullir els fruits tan prontos hagin caiguts i donarlos an els animals;

i també, procurant destruir les pupes, per lo qual es convenient remoure la terra ombrejada per l'arbre que es aon s'han aficat les larves per la seua transformació o regant-la amb solucions antiseptiques com l'hipoclorit de cal, el sulfocarbonat de potassa, etc.

Peró lo que dona més bons resultats, lo que te més a retxa la propagació de la mosca dels fruitals, es el seu inímic natural, un petit himenopter, una beïona tan petita, que passa per el foradet que la mosca obri en el fruit per depositar els ous i foradant en molta cura la cuberta de la seua victima amb l'*oviscapte* deixa dins el cuquet una quinzena d'ous, dels quals neixen les petites larves trobent l'aliment necessari per la seua vida, i se transformen en ninfes dins la mateixa pupa de la mosca.

Jo crec que els inímics naturals del *Ceratitis* se troben en els nostres ords de fruitals, però d'aquesta observació en parlarem un altre dia.

Juan de Binialgoria.

A UN SOCIALISTA

Amb tu parl, pobre socialista inconscient, enganat enlluernat per teories que no comprens, explotat per una politica tenebrosa, avolatada, plena d'odis i buida d'obres positives.

Te compatesc quant veig qu'aires malsans, nascuts dins les efervescencies corruptes de les grans societats, han esveït dins ton esperit, clar com el cel qu'alegrava la teva feina, aquella llum pura que te mostrava l'autoritat de Deu derramada sobre l'Esglesia, la Casa de la Vila i la llar, i aquells ideals encesos per la Religió, la patria i el cast amor.

T'han fet devallar a una grosera visió de la vida. La t'han mostrada pe'l caire més vil, el de les satisfaccions sensibles, fent-te creure que quant pugues dispondre de part dels bens que posseeixen els rics, els teus mals estarán curats.

Peró nota bé que romés parlen els teus mestres d'establir un comunisme per nivellar la fortuna. L'hisenda, no per donar remei a les malalties, a les desgracies, an els disgusts i a totes les miseries que pervenen de les naturals desigualtats de complexió, d'ingeni, de poder, de carácter.

Si no es possible aquesta igualtat en la natura de l'homo ¿com será possible aquesta altra igualtat en el producte de s'activitat, en aquest pe'l'ongament o ampliació de sa persona que constitueix son patrimoni espiritual i material?

L'unic socialisme possible en aquest món es el que de dret imposa, i de fet exerceix el Catolicisme dins les comunidats religioses; aon els membres, units amb l'aglutinant mes fort que es la caritat, en un sol cos orgánic, renuncien els bens tempora's i els plers

d'aquesta vida imperfecta i s'endrecen a un mateix fi treballen pe'l mateix denominari, la vida eterna, que es el comunisme més perfect i més felicit.

An els qui no viven en comunidats, el catolicisme imposa l'afecte d'un comunisme espiritual que suplesca la desigualtat de la natura; la caritat es la força més nivelladora i socialitzadora; devant la caritat no hi caben reclamacions ni crics de reivindicació; tota miseria troba en ella remei i tota necessitat satisfacció. Suprimeix del món aquesta fama divina que restaura i exalta la nostra natura caiguda i mos abraça a tots en Deu, fent de la terra un cel, i no quedarà més qu'una guarda d'animals perillosos alloure, instints egoistes, passions desfetes.

Quina lligada, dins el nou reialme del vostre socialisme naturalista podrá mantenir els homos en germanor pacífica? L'amor natural, l'educació, el civisme? Encara que se consegués establir universalment aquests habits a força d'escoles, lo qual es impossible, ¿aon aniran a parar quant les passions s'encenguin fort? Si la Religió amb tants i tan poderosos frens no les pot aturar, que será sensa ella?

Es que vendrá, me dirás, un Estat fort que defensará els nous drets socials i imposará junt amb el repartiment igual de bens l'orde necessari per gaudir-lo? I quina força i autoritat tindrà aquest nou Estat, i llançau l'autoritat divina que la sostenia? l'única possible es la força armada. Llavors se realitzarà la frase del radical E. H. Pearson que "el paradís del socialisme será un infern pe'ls subdits". En nom de la llibertat s'haurá aniquilada la llibertat: i tindre un Estat absolut terrible semblant a el d'aquells pobles antics de que mos parla A. M. Weis (Apologia del Cristianisme, p. IV, t. I, Con. X.V, 9), que tallava la ma o el cap an el qui trobava tallant un arbre en la nit, i an el qui havia pegat foc a una garriga l'obligava a romandre fermat devora el mateix foc, i an el qui arrancava la closca d'un arbre se li treia un budell i li feia donar voltes fins que tots els budells estaven enrollats a la soca.

La repressió inquisitorial s'exerceix per mantenir dins una nació l'unitat d'un ideal espiritual altíssim, principi indiscutible de pau i benestar social. La repressió del nou Estat socialista tendria per objecte defensar brutalment la possessió del manteniment material!

Surt, estimat germá, d'aqueix cercol estret i grosser de la vida sensible i enlaira't, aspirant an el comunisme espiritual de la ciencia, de l'art, de les virtuts, de la religió, aon la veritat i la caritat mos fa vertaderament lliures i germans en l'unitat i beneventurada pau de Deu.

F. ESTEVE PRE.

2 Noticias y Comentarios

CARTA

Palma 19 Mayo 1920.

Sr. D. Pedro Moragues
y de Arcos

Mi estimado amigo: Hace diez años que estoy diciendo algo de lo que tu escribes en el último número de LLEVANT; no extrañes pues que me apresure a celebrar la coincidencia de ideas y a manifestarte mi conformidad con los propósitos que claramente dejas traslucir.

La mejor demostración de que esta coincidencia no es cosa circunstancial u oportunistica, la encontrarás en la lectura de algunos fragmentos de mi contestación a la Enquesta abierta en 1918 por el Sr. Director de LLEVANT; contestación que encontrarás íntegra en el n.º 67 de este periódico, correspondiente al 28 Abril de 1919.

.....No quiero dudar que no estemos ya convencidos de la urgencia de agruparnos cuantos creemos en el bien y en la justicia. No soy yo quien lo afirmo, apesar de que ya lo he dicho varias veces: los tiempos exigen con apremio la implantación de las soluciones católico-sociales en beneficio de los humildes....

Séame, pues, permitido hacer un nuevo y caluroso llamamiento en pro de esta solidaridad o unión para el trabajo, ya que por lograrla o por conseguir que alguien mejor que yo la obtuviera, cualquier sacrificio me parecería pequeño. Para ponernos en condiciones de sobresalir se requiere el concierto, la unión sincera y firme de todas las personas de buena voluntad, de todas las fuerzas que por tener ideales comunes deben recorrer juntas el camino.

Esta unión de todos debiera estar exenta de todo interés de clase, de todo interés político y vivir al calor del lema de los antiguos gremios: «Unos por otros y Dios por todos». O bien aquel otro: «A un foc y a una llum»....

....Otra veces he pensado si sería mejor gestionar la creación de una Junta, que tuviera la dirección de los asuntos políticos

sociales; y digo políticos y sociales porque no me refiero a esas agrupaciones desocupadas llamadas Comités políticos que la Historia condena; sino una agrupación de gente, que quiera concertar sus fuerzas para el trabajo y la acción fecunda. Este organismo debiera ser una verdadera Junta de defensa de Artá, que tuviera por único escudo el mismo de Artá, y que actuara propiamente como tal Junta de defensa para todo lo bueno y como Junta fiscal contra todo lo malo....

.....¡Qué pudo hacerse mucho más! ¡Qué lo hecho debe animarnos a trabajar con creciente entusiasmo! ¡Quién lo duda! Para conseguirlo acepto el puesto que se me señale, si se constituye la Junta que he propuesto, lo mismo quiero servirle de peon que de albañil, mejor de ordenanza que de cabo.....

.....No nos hagamos ilusiones; si nos unimos y somos abnegados podemos conseguir cualquier cosa.....»

Consignado algo de lo que entonces escribí, voy a recordar, (no a tí solo, sino a todos sin excluirme a mí) una vieja historia:

Érase un cesante, que quería dejar de serlo y fué visitando uno a uno los miembros de la Directiva de una importante sociedad, en solicitud de un destino que tenían vacante; todos los de la Directiva le dieron esperanzas, pero la Junta nombró a otro; el pobre cesante comentó lo ocurrido diciendo: «Vocales muy buenos, Junta muy mala».

Si llega el caso procuremos con todas nuestras fuerzas que nadie pueda aplicarnos el cuento.

No dudes que he tenido una verdadera satisfacción al leer tu artículo, y manda a tu amigo S. S. Q. E. T. M.

P. MORELL OLEZA

BIBLIOGRAFIA

L'excés d'original ha fet de que hem retrassada aquesta nota que havia de sortir ja en Abril qu'es quant rebem l'obsequi de D. Miquel Sastre Sanna de les seues dues conferencies donades l'any passat en el Foment del Treball Nacional i en la Casa Social

Catòlica de Barcelona respectivament i que titula *Rasgos fisonómicos del Problema Social*

Es conegut aquí D. Miquel Sastre per esser paísà nostre i haver desempenyat durant alguns anys el càrrec de «Delegat de la Caixa de Pensions a la Vellesa». A nosaltres qui coneixem els seus fonsos estudis de Sociologia no nos extranya el gran èxit conseguit amb les conferencies que nos ocupen en les quals posa veritaderament el dit dins la llaga i dona solucions radicals al problema social arreu plantejat.

Amarades de sinceritat, per força havien de causar cert esverament entre l'element patronal an a qui semblen casi anar d'rigides; però estam segurs que tots senten la raó que inclouen ses tranques afirmacions. Les solucions que presenta sempre damunt la *Sociologia catòlica* son les úniques que poden posar pau entre les parts contendents.

Felicitem de bon de veres a son autor i remerciem coràlment al bon amic els dos exemplars amb que nos ha obsequiats.

MALALTA D'AMOR

Aquest es el títol d'una *Cansó popular* que acabí de publicar l'entusiasta folk orista mallorquí i bon amic D. A. Pol.

Coneixem aquesta composició en lletra i música iguals trobada a Catalunya i que publicà la revista d'aquest nom però no sabem que se trobàs també entre el poble mallorquí. L'incansable recollector del nostre folklore es estat l'afortunat qui la trobada i l'ha publicada amb acompanyament de piano, posant-li escaient portada original de L. J.

Agraïm amb tot el cor al armonisador de la *Tonada de sa Tafona* l'exemplar que mos dedica.

A. F.

Després de penosíssima malaltia sufrida amb tota la resignació d'un cor virtuós, morí a Ciutat la Sta D.ª Maria Garcia Vingut a l'edat de vinticinco anys després de rebre els Sants Sacraments i la Benedicció Apostòlica.

Que Deu haja acullida a la Santa Gloria l'anima de la finada. Rébiguen els seus pares i germans i molt especialment el RtP. Juan A Garcia, Superior dels Franciscans de la nostra vila l'expressió del nostre més sentit condol.

A. C. S.

D'Artà i sa Comarca

La festa del Sindicat

Moltes vegades hem parlat en aquestes columnes de la marxa triunfal que du el nostre Sindicat Agrícola Catòlic, però mai una prova tan convincent com la manifestació del dia de la festa de S. Isidro el seu patró s'havia presentada davant la nostra vista. Més de 300 son els socis i tots acudirem an els diferents actes del programa plens d'entusiasme vessant alegria i satisfacció de veure com la societat camina de cada dia més cap a l'ideal, el perfeccionament moral i material del poble d'Artà.

En la funció del matí a la parroquia, aquesta s'omplí de gom en gom de gent desitjosa de sentir la paraula càlida de Mossen Jaume Sastre i de compartir l'entusiasme dels socis.

Hi hagué refresc i concert musical a la plassa i per últim, el vespre en el Teatre Principal se celebrà un mitin sindicalista catòlic en el qual hi prengueren part el Vis-President, D. Llorens Garcías, D. Andreu Ferrer, D. Pere Morell i Mossen Jaume Sastre. Tots els oradors procuraren enterar al públic que omplia tot el local, de les seccions que te en marxa el Sindicat, com son la de *Compres i ventes en comú*, la *Mutualitat del bestid*, que conta en més de 160 assegurats i la novella de uns *Socors mutuos* que en te ja una corantena; del bé que ha fet i fa el Sindicat, entre altres coses amb la adquisició de blat intervingut i ventà de farina barata an els pobres, i de que sols el catolicisme militant es qui desitja el bé del obrer i ho demostra amb obres, al revés del socialisme que amb les vagues i la revolta du la societat a la ruina. Se lamentaren de la gran propaganda que se fa en contra del Sindicat, propaganda que, més que per acovardar, serveix per pendre més força i dur a les Juntes el convenciment de la bondat de l'obra.

En el local social a les 11 del mati del dia 17, donà una notabilíssima conferència sobre diferents sistemes de cultius, detenguent-se principalment en els siste-

ma Solari, el nostre amic, vocal de la J. de la Federació Catòlica Agrària l'enginyer D. Josep Zaforteza Musoles.

CRONICA

METEOROLOGIA. — Tothom s'ha queixat per aquí de lo mateix: excés de sol i falta d'aigo. El temps es estival, fa verament calor i la persistent sequedat fa encara més bascosa l'atmosfera.

AGRICULTURA — No es d'extranyar amb el temps pesat que ha fet si el gra ha tengut mal gramar per falta de humitat. El mal an b es casi segur. Així mateix se diu: que les faves reten un poc, enganen per a nunt.

Deu vuilla que en lo de més sia així.

SANIDAT. — L'estat sanitari de la nostra vila es normal. Hi ha alguns casos de bronquitis, de dengüets i colcún d'engines, però no son de gravetat ni hei ha morts.

NOU TELEGRAFISTA. — Després de brillants exàmens ha conseguit ingressar en el Cos de Telegrafistes l'aprofitat jove D. Josep Tous Coll, fill del nostre amic i paísà, D. Pere Tous mestre nacional de Lluchmajor. Sia enhorabona.

BLAT INTERVENGUT. — Desde el dia 17 d'aquest mes tornam tenir a la vila blat intervingut. La Junta de Subsistencies a fi de repartir-lo més equitativa nent va acordar que cada familia pobre tengués dret a dos kg per individu.

ROBA BARATO. — La mateixa Junta interesant-se per tot lo que està relacionat amb la vida econòmica de la localitat acordà cercar junt amb el comerx un tipó de roba treballador de bona qualitat i a bon preu a fi de que aquest pugui vestir a un preu acomodat a la crítica situació econòmica de les families pobres.

LA BATADORA ECONOMICA. — Novament s'ha moitada la batadora mecànica que dugueren l'any passat, els germans Oleo, propietaris de la Central elèctrica.

PERMIS — El Secretari del Ajuntament D. Rafel Sard ha demanat i obtingut tres permisos de permís a queles particulars.

FOC — Dia 29 en el pinar de St. Jordi del terme de Son Servera hi hagué un gran incendi. Amb eis esforços de la gran multitud que hi acudí se conseguí apagarlo, però les pèrdues son molt considerables Diuen que fou casual.

PROMETENSA. — Es estada demanada la ma de la Sta. D.ª Antonia Bla-

nes Tolosa per el distingit metge d'Artà i bon amic D. Antoni Solivellas Llampayas. Sembla que les nocés se celebrarán prest.

CASAMENT. — Dia 15 de Maig va contreure matrimoni En Pere Alzamora Ferragut, impressor del nostro establiment tipogràfic amb Na Nargalida Rosselló Ginart.

Sia enhorabona i que Deu les deixi estar molts anys plecats.

REGISTRE

Fins al 13 de Maig

Naixements.

Abril, dia 3. — Maria A. Domenge Ginart; dia 5. — Bartomeu Tous Carrió; dia 5. — Bartomeu Juan Payeres; dia 5. — Margalida Amorós Sancho; dia 17. — Magdalena Alzamora Sureda; dia 17. — Juny Femenies Miquel; dia 18. — Bartomeu Cursach Tous. — dia 18. — Tonina Danús Sureda; dia 19. — Jaume Sancho Tous; dia 22. — Margalida Alzina Mascaró; dia 24. — Sebastià Sureda Gomila; dia 25. — Maria Vaquer Ginart; dia 25. — Teresa Ginart Mestre.

Maig dia 1. — Catalina Mesquida Sureda; dia 2. — Juan Lull Togores; dia 3. — Juan Vicens Pastor; dia 9. — Jaume Cabrer Ginart; dia 12. — Catalina Payeres Pastor.

Dia 12. — Guiyem Palou Lliteres; dia 15. — Sebastià Artigues Gili; dia 16. — Francisca Pastor Sansó; dia 17. — Maria Palou Oliver; dia 20. — Tonina Bernat Carrió; dia 23. — Magdalena Nadal Sart.

Resum 11 nins i 13 nines. Total 18.

Morts

Abril, dia 9. — Antonina Cursach Pomar (a) Catoya, fadrina de 20 anys. Tuberculosi pulmonar.

Dia 20. — Melsiòn Bestart Gili (a) Melsiòn, casat de 73 anys. Congestió pulmonar.

Maig; dia 3. — Margalida Servera Sureda (a) de Sa Font, casada de 40 anys. Mioma de la mare.

Dia 13. — Alfbóns Gutiérrez Rayo. Resum 1 homo 2 dones i un parvul. Total 4.

Matrimonis

Dia 1 de Maig. — Juan Tous Bisquerria Enrevanat, amb Na Catalina Caselles Amorós (a) Rossa, fadrins.

Dia 22. — Pere Llinás Delmau (a) Barbassa amb Na Maria Ferrer Pastor (a) Vermey; dia 22. — Bernat Danús Dalmau amb na Bárbara Sáncho Massanet (a) Ferrera, fadrins; dia 22. — Francesc O'iver Solivellas (a) Moma amb Isabel Cifre Servera (a) Sauvetjina, fadrins.

Gran Colmado Artanone

d'en GUIEM BUJOSA (a) Ganancia

SE VENEN BONS I BARATO

Comestibles de tota casta, licor, dolces, galletes, etc., etc. ● Grandiós surtit e Perfumeria

Aquesta casa es s'única depositaria dins Artá del ANIS TUNEL

Fixau-vos be en sa Direcció: **CARRÉ DE PALMA 3 ARTA**

L'agencia Bujosa (e) Ganancia serveix amb esmat, puntualitat i barato qualsevol encàrrec se li fassa per Ciutat i país altres pobles de Mallorca

Despaig a Artá i CARRÉ DE PALMA N.º 3 - Despaig a Palma: ESTANC DES BANC DE S'OLI

GRANDES ALMACENES
San José
DE
Vda. Ignacio Figuerola

Laneria	Zapateria	Pañeria	Borjados
Lenceria	Confecciones	Pañoleria	Tapicerias
Camiseria	Corseteria	Corbateria	Alfombras
Merceria	Señeria	Bisuteria	Perfumeria

ABRIGOS CAPOTES PALLIZAS IMPERMEABLES

Articulos para luto -- Géneros de punto -- Bastones
y paraguas -- Articulos de viaje

SASTRERIA - MODISTERIA - CAMISERIA

Mantas de Lana - Chanclos de Goma

Gran sección de Peleteria

Ventas al contado-Precio fijo-Teléfono. 217--PALMA- *Esta casa no tiene sucursales*

La Fonda Randa, de Esteva

Carré de Palma, 48—ARTA

S'ES OBERTA FA POC. TOT ES NOU
I LLAMPANT. SERVICI ES MERADISSIM

Prontitut

SEGUREDAT I ECONOMIA

Ensaïmades i panets
En lloc se troben millors que a la
PANADERIA Victoria
ES FORN NOU
DEN

Miquel Boca Castell

A sa botiga hei trobareu sempre pans, panets,
galletes, bescuits, rollets, i tota casta de pasticeria
TAMBE SE SERVEIX A DOMICILI

Netadat, prontitut i economia

DESPAIG Carrer de Palma 3 bis. ARTA

GRAN BOTIGA
D'EN

JUAN VICENS (a) JAN

Ven de tota casta de articles, comestibles, galletes, etc

ES REPRESENTANT DE SA PERFUMERIA

L. CACCIO

TE DEPOSIT DE MAQUINES DE COSIR

Paff i Ancora

Com també tota casta d'instruments musicals. Bandurries, Guiterres, etc.

Tip. Botelles de Ferrer i Sureda-ARTA

DISPONIBLE